

УДК 378.011.3-051:373.3]:37.018.43:004

Кулімова Юлія Григорівна

Кандидат педагогічних наук, асистент кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Полтава, Україна

stepurochka@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1091-6878

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті актуалізуються проблеми фахової освіти майбутніх учителів початкової школи, зокрема особливості реалізації особистісно орієнтованого підходу у контексті дистанційної освіти. У статті розглядаються наукові підходи щодо використання віртуальних освітніх технологій, враховуючи, що в них робиться акцент саме на розвиток особистості майбутніх учителів початкової школи. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю усвідомлення проблем впровадження та підвищення ефективності дистанційного навчання, коли воно стає майже єдиним, хоч і тимчасовим, варіантом отримання якісної професійно-педагогічної освіти. У статті наведено результати пілотажного експерименту щодо детального вивчення проблеми реалізації особистісно орієнтованої парадигми професійної освіти майбутніх учителів школи I ступеня в контексті віртуального навчання. З цією метою було розроблено трирівневий онлайн опитувальник (за допомогою сервісу Google Forms), основними маркерами успішної реалізації зазначеного феномену визначено: комфортність освітньої взаємодії під час віртуального навчання, психологічний клімат на дистанційних заняттях та зацікавленість обраним фахом за рахунок реалізації викладачами особистісно орієнтованого підходу у процесі мережевого спілкування. Другий етап пілотажного дослідження передбачав здійснення безпосередньої оптимізації визначеного процесу, що реалізувалося шляхом виокремлення основних шляхів означеної проблеми, а саме: дотримання етикету віртуальної освітньої кооперації (за допомогою онлайн сервісів YouTube, Zoom, Google Meet, Google Chat, Telegram, Viber, Canva, Easel.ly, Wordle та ін.); проведення психолого-педагогічної діагностики емоційно-психологічного стану студентської молоді (визначення професійних уподобань (методика Йовайши), дослідження провідних професійних мотивів (методика «Якорі кар'єри» Шейна), діагностика комунікативних та організаторських схильностей (В. Синявський, Б. Федорішин), перевірка рівнів емоційного інтелекту (Н. Холла), дослідження міжособистісних відносин (Т. Лірі та ін.) завдяки онлайн застосункам Google Forms, Google Classroom, MOODLE, LearningApps, Quizizz тощо); активізація фасилітаторсько-едукативної функції викладача педагогічного вишу (за допомогою сервісів Miro, AWWApp, Edmodo, Skype, Google Meet, Google Docs, Google Chats, Canva, iMindMap, освітніх платформ Prometheus та EdEra тощо).

Ключові слова: Віртуальна освіта; вчитель початкової школи; дистанційне навчання; інтерактивні технології; онлайн застосунки; професійно-педагогічна підготовка

Постановка і актуальність проблеми. В епоху соціально-культурних трансформацій та модернізації системи освіти, спричинених світовою пандемією COVID-19, вища педагогічна школа потребує оновлення не лише змісту професійно-педагогічного навчання, а й форми його подачі. Неочікувано швидкі темпи імплементації дистанційної освіти поставили під загрозу якість навчального процесу, адже при всіх своїх перевагах і можливостях нерідко таке віртуальне навчання орієнтоване на "використання звичних методів, що передбачають односторонній вплив викладача, який є головним і єдиним організатором навчального процесу, визначає цілі, ігноруючи особисті мотиви і життєві настанови студентів, контролює і регламентує їх дії" [1, с. 183]. Безперечно, основне завдання майбутніх учителів початкової школи – успішно засвоїти навчальний матеріал, а викладачів – контролювати цей процес, проте, в сучасних едукативних реаліях провідний акцент має робитися на взаєморозумінні усіх учасників

освітньої кооперації та встановленні між ними особистісно значимих відносин. У цьому сенсі дистанційний формат здобуття вищої педагогічної освіти має бути побудований на засадах особистісно орієнтованого та гуманістичного підходів, що зосереджені на актуалізації інтелектуального, морально-духовного потенціалу майбутніх учителів, забезпеченні ефективної підготовки особистості до обраного фаху, враховуючи сучасні глобалізаційні процеси.

Аналіз наукових досліджень. Теоретико-методологічні засади особистісно орієнтованого навчання визначені в наукових працях О. Акімової, І. Беха, Т. Денисової, К. Дубич, Є. Зеср, Б. Ліхачова, Л. Машкіної, В. Рибалки, Н. Самойленко, С. Сисоєвої, І. Якиманської та ін. Особливості використання компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів в освітньому просторі яскраво представлено в доробках вітчизняних (В. Нечипоренко, Г. Сорокових, Н. Чаюна, О. Черепехіної, О. Фенканіна та ін.) та зарубіжних науковців (А. Андерсона, Р. Асильової, Р. Дабилтаєвої, О. Куратової, В. Паттерна, Ж. Йогмана, С. Страйнера, Г. Сирлибаєвої, Л. Чалтикенової та ін.) Дослідження ефективної реалізації особистісно орієнтованого підходу в системі дистанційної освіти знаходимо в роботах українських (О. Охлопкової, А. Ісаєва, В. Кравцова, Е. Тихонова, Т. Фадєєва та ін.) та зарубіжних вчених (Дж. Адевара, Дж. Адегенро, Л. Ділінджер, А. Дусе, О. Ловал, Д. Нетоліцкі, Олугбара, Абу Хамад Саусан, К. Тіммерс, Ф. Тускано, Рахмаді Імам Фітрі та ін.). Віддаючи належне працям науковців та не применшуючи їх актуальність, мусимо зазначити, що в часи вимушеного переходу до означеної форми навчання майже всі учасники освітнього процесу виявилися неготовими до таких різких змін, адже аналіз наукових праць з даного питання дає підстави стверджувати, що дистанційна освіта, як і будь-яка інновація в сфері педагогічної практики, має ряд проблем на шляху реалізації (особливості організації, налагодження ефективної взаємодії всіх учасників освітньої співпраці, реалізація індивідуального підходу до студентів тощо).

Виходячи із вищезазначеного, **метою даної статті** стало виявлення та обґрунтування основних шляхів імплементації особистісно орієнтованого підходу у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи, що здійснюється посередництвом дистанційних освітніх технологій.

Виклад основного матеріалу. Особистісно орієнтована парадигма освіти є своєрідним методологічним орієнтиром, що вимагає не лише врахування освітньо-професійних потреб кожного майбутнього фахівця, а й модернізації освітніх пріоритетів, спрямованих на розвиток їх творчо-педагогічних здібностей, внутрішнього професійного потенціалу та прагнення до постійної самоосвіти і саморозвитку. Головною метою особистісно орієнтованого фахового навчання, як зауважує О. Дубасенюк, є насамперед створення умов, що сприяють ефективному засвоєнню змісту професійно-педагогічної освіти [2, с. 47]. На думку інших вчених (Р. Дабилтаєва, О. Куратова, Р. Асильова, Г. Сирлибаєва, Л. Чалтикенова), одним із ефективних шляхів імплементації особистісно-орієнтованого та комунікативно-пізнавального підходів є формування в студентській молоді дослідницької компетентності на основі виконання графічних інтерпретацій професійно орієнтованих текстів [3], що є одним із можливих варіантів роботи у віртуальному навчанні. Особливого значення в організації особистісно орієнтованого середовища вищої педагогічної школи засобами дистанційних технологій набуває полілог між викладачем і студентом, а також студентів між собою. Нажаль, часто цей процес ускладнюється не лише технічними проблемами (відсутній чи слабкий Інтернет-зв'язок, застаріла комп'ютерна техніка тощо), а також й специфічними соціально-психологічними труднощами, які тісно пов'язані з забезпеченням взаємодії на особистісно значимому рівні. Насамперед, мова йде про те, що відстань і фізичне розділення з одногрупниками і викладачами, що може "призвести

до зменшення почуття приналежності до студентської спільноти" [1, с. 185]. За результатами сучасного дослідження, проведеного Абухаммад Саусан, можемо виокремити такі основні труднощі та перешкоди, що можуть ускладнювати організацію дистанційного навчання, а саме: особисті проблеми (відсутність навчання та підтримки, технічного досвіду, недостатнє спілкування усіх учасників віртуальної взаємодії, відсутність спеціальної технічної підготовки), технічні перешкоди (недостатні інвестиції та технічне обслуговування, неякісне Інтернет підключення), логістичні бар'єри (труднощі у використанні дистанційного навчання та недостатня підготовка студентів, невдоволення дистанційним навчанням, нездатність дистанційного навчання задовольнити потреби студентів), фінансові бар'єри (неможливість придбати потрібні гаджети чи оплатити послуги Інтернету) [4].

Як слушно зауважує А. Бровченко, саме без очного спілкування з процесу налагодження едукативної кооперації виключаються такі психологічні ресурси, як емпатія та взаємопідтримка. Окрім цього, серед специфічних ознак дистанційного формату професійно-педагогічної освіти є значний акцент на самостійній роботі студентів в інформаційно-навчальному середовищі, що вимагає від них "організаційної самостійності, самоврядності та адекватної оцінки власних можливостей" [там само]. Безперечно, самостійна робота майбутніх учителів початкової ланки освіти є важливим елементом їх особистісної зрілості, проте в той же час, такий формат роботи може посилювати їх замкненість на власних навчальних цілях та збільшувати відрив від інших учасників освітньої взаємодії. Пасивне ставлення до роботи, очікування покрокового керівництва дій, нездатність прогнозувати реакцію на власну роботу партнерів зі спілкування [5, с. 40-44] та ін. вимагають детального вивчення проблеми реалізації особистісно орієнтованої парадигми професійної освіти майбутніх учителів школи I ступеня в контексті віртуального навчання.

З цією метою нами було проведене пілотажне дослідження означеної проблеми, що ґрунтувалося на досвіді зарубіжних колег, які детально вивчали стан інтеграції дистанційного навчання під час кризи COVID-19. Так, Рахмаді Імам Фітрі проводив у 2020 році в Індонезії описове перехресне онлайн-опитування. Анкета була розроблена у формі Google і розповсюджена за допомогою зручного методу вибірки через різноманітні соціальні мережі, такі як WhatsApp, Facebook та Twitter [6]. Так, наше пілотажне дослідження здійснювалося на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Цільовою аудиторією нашого експерименту стали студенти бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта. На першому етапі ми провели онлайн діагностику окремих аспектів впровадження особистісно орієнтованого підходу в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. Для цього ми розробили трирівневий онлайн опитувальник (за допомогою сервісу Google Forms). На основі аналізу наукової літератури (І. Бех, Т. Галич, О. Дубасенюк, Л. Приблуда, В. Рибалка, О. Савченко, І. Токун та ін.), а також враховуючи специфіку професії вчителя початкової школи, ми визначили *основні маркери успішної реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі дистанційного навчання студентів спеціальності Початкова освіта:*

- комфортність освітньої взаємодії під час віртуального навчання;
- психологічний клімат на дистанційних заняттях;
- зацікавленість обраним фахом за рахунок реалізації викладачами особистісно орієнтованого підходу у процесі мережевого спілкування.

Розглянемо детальніше педагогічну кваліметрию визначення та оцінки рівнів визначених аспектів.

Комфортність освітньої взаємодії під час віртуального навчання досліджувалася шляхом оцінки поведінкових реакцій студентів, серед яких ми виокремили тривожність,

як таку, що віддзеркалює комфортність майбутніх учителів у процесі реалізації особистісно орієнтованого підходу у процесі дистанційного навчання. Перш за все зазначимо, що певний рівень тривожності є природною й обов'язковою особливістю особистості, проте є й такий рівень, що може деструктивно впливати на студента, заважаючи його індивідуально-професійному розвитку. З цією метою ми адаптували методiku Ч. Спілбергера, Ю. Ханіна [7, с. 121-122], яка дозволила диференціювати прояви особистісної та ситуативної тривожності студентів на дистанційних заняттях (якщо рівень ситуативної тривожності значно вищий, то це може свідчити про певне ситуаційне напруження). Обробка результатів анкетування показала, що у 33,8 % студентів коефіцієнт ситуативної тривожності перевищує коефіцієнт особистісної тривожності, що може свідчити про напружену ситуацію під час дистанційного навчання. У 52,3 % респондентів коефіцієнт ситуативної тривожності дорівнює коефіцієнту особистісної тривожності або не значно його перевищує, що дозволяє говорити про середній рівень комфортності на віртуальних заняттях.

З метою оцінки *психологічного клімату, що присутній на дистанційних заняттях* нами було адаптовано карту-схему О. Киричук за методикою А. Лутошкіна [8]. За отриманими даними, 58,4 % обстежених зазначають про сприятливий психологічний клімат на дистанційних заняттях, в той час як 36,5 % та 5,1 % студентів зазначають про нестійкий та несприятливий психологічний клімат відповідно. Такі результати, на нашу думку, пов'язані з тим, що студентська група у педагогічному виші починає своє життя як формалізоване утворення, тобто студенти потрапляють туди за фаховою спрямованістю та поза власною волею. Однак, ставши членами однієї групи, знайомлячись один з одним у процесі спільної навчальної та позааудиторної діяльності, вони будують стосунки переважно вибірково, керуючись певними симпатіями та антипатіями. У результаті, в групі можуть виникати неформальні угруповання (мікрогрупи) на чолі з неформальними лідерами. Стосунки між такими угрупованнями можуть бути різними – від лояльних чи дружніх до достатньо ворожих або навіть агресивних. Ситуація може ускладнюватися локалізованістю контактів студентів усередині групи, яке обмежене карантинном та дистанційним форматом спілкування. Відтак, напружений психологічний клімат гальмує розвиток студентського колективу й відповідно окремих особистостей в ньому.

Визначення *рівня зацікавленості студентів обраним фахом за рахунок реалізації викладачами особистісно орієнтованого підходу у процесі мережевого спілкування* відбувалося за допомогою відкритих запитань онлайн анкети, які дозволили виявити рівень врахування індивідуально-професійних інтересів та уподобань студентів на дистанційних заняттях, використання широкого арсеналу інтерактивних онлайн технологій для розкриття їх здібностей, налагодження позитивної емоційно-психологічної атмосфери в умовах віртуальної освітньої кооперації. Так, 65,7 % респондентів повідомили про активне врахування їх особистих та професійних інтересів у процесі дистанційного навчання переважної більшості фахових дисциплін. 23,3 % опитаних зазначили, що викладачі, особливо непрофільних дисциплін, нерегулярно використовують в процесі віртуально-навчальної кооперації різноманітні інтерактивні особистісно орієнтовані онлайн технології. Однак, 11 % студентів зазначили, що не відчують особливого підходу до їх особистісно-професійного розвитку у процесі онлайн навчання. Опитані відмічали, що таке спілкування часто обмежувалося лише формальними відносинами (повідомлення завдань та оцінок).

Аналіз результатів першого етапу пілотажного експерименту засвідчив про необхідність оптимізації процесу реалізації особистісно орієнтованого підходу у контексті фахової освіти майбутніх учителів початкової школи онлайн. З цією метою, враховуючи специфіку спеціальності Початкова освіта, та зважаючи на особливості

організації віртуального професійно-педагогічного навчання на основі особистісно орієнтованого підходу, нами були виокремлені такі *основні шляхи оптимізації означеної проблеми*:

- дотримання етикету віртуальної освітньої кооперації;
- проведення психолого-педагогічної діагностики емоційно-психологічного стану студентської молоді;
- активізація фасилітаторсько-едукативної функції викладача педагогічного вишу.

Дотримання етикету віртуальної едукативної кооперації розглядаємо як один із важливих аспектів формування «етичного поля» освітнього середовища ЗВО. Безперечно, педагогічна етика має бути присутня в кожному фрагменті педагогічної дії, адже передбачає орієнтацію свідомості студентів на визнання основних освітніх пріоритетів: поваги до кожної особистості, оволодіння суспільно-прийнятими етичними нормами, адекватну поведінку в різних педагогічних ситуаціях [9, с. 255-257]. Так, провідними принципами реалізації особистісно орієнтованого підходу вважаємо:

- перевага загальноприйнятих морально-етичних норм, гуманістичних цінностей і краси людського характеру у налагодженні навчальної взаємодії;
- недопустимість жодного прояву зневаги до студентів, виявлення терпимості до їх індивідуально-вікових особливостей, зовнішності, характеру та темпераменту, думок чи волевиявлень;
- пріоритет етично-рефлексійної позиції та емпатійного спілкування з майбутніми вчителями початкової школи;
- персоналізація фахової підготовки, створення гнучкої системи віртуальної педагогічної освіти.

Провідними формами і методами запровадження даного шляху оптимізації процесу реалізації особистісно орієнтованого підходу у контексті дистанційного навчання майбутніх учителів початкової школи вважаємо перегляд відеофрагментів (зокрема за допомогою онлайн сервісу YouTube), що демонструють правила педагогічного етикету, помилки, яких слід уникати при здійсненні безпосередньої майбутньої фахової діяльності, аналіз конкретних прикладів невербальної лексики педагогічного спілкування (міміка, жести, тембр, сила голосу тощо). Досить актуальною формою в даному контексті є проведення Інтернет-консульт-вебінарів та чатів з використанням різних програмних засобів та мережеских ресурсів (Zoom, Google Meet, Google Chat, Telegram, Viber групи та інше). Під час такої форми занять усі учасники освітньої взаємодії проявляють активність та зацікавленість обговоренням, що зачасту носить неформальний характер та емоційно-рефлексивну спрямованість. Ще одним дієвим аспектом дотримання етикету віртуальної едукативної кооперації в контексті професійного навчання майбутніх учителів початкової школи є розробка та імплементація спеціальної інфографіки (за допомогою онлайн сервісів Canva, Easel.ly, Wordle та Draw.io). Варіантами тематики таких інфограм можуть бути: "Правила співпраці на віртуальному занятті", "Основи дистанційного спілкування в системі "викладач-студент", "Прийоми ефективного навчання студентів спеціальності Початкова освіта", "Як урізноманітнити онлайн навчання", "Методика навчання молодших школярів математики (української мови тощо) на віртуальних заняттях" та ін.).

Проведення психолого-педагогічної діагностики емоційно-психологічного стану студентської молоді має на меті індивідуалізацію професійного навчання та пошук персоналізованих варіантів освітньо-професійної взаємодії в умовах віртуального навчання, що неможливе без знання індивідуальних особливостей студентів, особливостей розвитку групового колективу і внутрішньогрупових стосунків у ньому, що можливо зреалізувати за допомогою методу педагогічної діагностики [10, с. 48].

Дистанційний формат навчання певною мірою віддаляє викладача від розуміння специфіки групового студентського колективу, з яким він працює, що може ускладнювати процес налагодження емоційно-психологічного контакту. Так, в цьому сенсі, педагогічна діагностика передбачає використання певних методик для визначення оцінки згуртованості групи, наявних емоційних симпатій, зрілості студентського колективу тощо. Безперечно, психолого-педагогічне діагностування особистісно-професійних позицій студентської молоді не може й не повинно стати самоціллю для викладацького складу. Воно має проводитися з метою відбору оптимальних для даного студентського колективу або окремого студента форм та методів, напрямів та видів дистанційного навчання, яке б задовольнило інтереси всіх суб'єктів едукативної комунікації та сприяло їх особистісно-професійному зростанню. Це можуть бути невеликі онлайн опитування у формі фідбеку студентів щодо виявлення їх ставлення до форм чи змісту освітньої взаємодії, вражень чи побажань щодо наступних віртуальних занять тощо. Проведення психолого-педагогічної діагностики емоційно-психологічного стану студентської молоді можливо зреалізувати за допомогою різноманітних онлайн сервісів: Google Forms (створення спеціальних анкет та опитувальників з можливістю автоматичної перевірки отриманих результатів), Google Classroom та MOODLE (використання навчальних платформ, для здійснення просвітницько-діагностичної роботи зі студентським колективом), LearningApps (застосування веб-конструктора для створення різноманітних інтерактивних вправ, тестів та завдань), Quizizz (створення спеціальних діагностичних віртуальних вікторин та опитувань). Тематика такої діагностики може бути різноманітною: визначення професійних уподобань (за методикою Йовайши), дослідження провідних професійних мотивів (за методикою «Якорі кар'єри» Шейна), діагностика комунікативних та організаторських схильностей КОЗ-2 (В. Синявський, Б. Федорішин), перевірка рівнів емоційного інтелекту (Н. Холла), вимірювання особистісних рис студентів (багатофакторний особистісний опитувальник Кеттела, Я-структурний тест Аммона тест особистості за методикою Майерс-Бріггса), дослідження соціальної адаптованості, міжособистісних відносин (Т. Лірі) тощо.

Активізація фасилітаторсько-едукативної функції викладача педагогічного вишу передбачає створення умов для більшої ініціативи студентів. Адже в умовах дистанційного навчання викладач не виконує роль своєрідного фільтра, який пропускає через себе навчальну інформацію, він має орієнтуватися на функцію фасилітатора, який "надихає позитивно ставитися до досліджуваних питань, вивчати їх, розуміти і знаходити на них відповіді не тільки за рахунок правильно підібраних формулювань під час передачі навчальної інформації, а й власним прикладом" [1, с. 185]. В цьому сенсі, викладач має зосередитися на подоланні проблем, що можуть виникати через віддаленість учасників освітньої взаємодії і створення почуття емоційно-психологічної спільності, близькості та єдності. Досягти цього ефекту можливо за допомогою віртуальної присутності онлайн дошок для візуалізації ідей (сервіси Miro та AWWApp), інтерактивних кабінетів та педагогічних ігор, вікторин чи опитувань (Google Classroom, MOODLE, LearningApps, Zoom, Edmodo, Skype, Google Meet, Google Docs, Google Chats, Canva, iMindMap та ін.), що проводяться в режимі реального часу. Переважна більшість дисциплін викладаються на платформі MOODLE. Там заздалегідь публікуються посилання на онлайн заняття (що проходять зазвичай за допомогою сервісу Google Meet чи Zoom), викладач прикріплює опорні конспекти лекцій, плани практичних занять, дидактичний матеріал, посилання на відео-лекторії та ін. Так, наприклад, при вивченні теми "Становлення концепції особистісно орієнтованого навчання у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях" викладач демонструє основні положення теми, що висвітлені у презентації, виконаної у онлайн застосунку Canva та інтелект-карт, створених за допомогою iMindMap. Потім проводить дискусію щодо

основних історичних етапів досліджуваного явища за допомогою віртуальної дошки Miro, доступ до якої мають всі студенти. Ще одним ефективним варіантом реалізації фасилітаторсько-едукативної функції викладача педагогічного вишу є використання інтерактивного відео, під час перегляду якого студенти активно включаються в освітній процес та виконують різноманітні завдання. Це можуть бути яскраві тематичні презентації, відео та аудіо-фрагменти, що ілюструють навчальний матеріал, постери, інфографіка тощо. Посилити активність майбутніх учителів початкової школи та розкрити фасилітаторсько-едукативний потенціал викладачів педагогічного вишу можливо також за рахунок проходження ними різних онлайн курсів (зокрема на освітніх платформах Prometheus та EdEra), які б розширили їх педагогічний світогляд та підвищили професійний рівень.

Отже, послідовне та цілеспрямоване впровадження означених шляхів оптимізації процесу реалізації особистісно орієнтованого підходу у контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання сприяє формуванню в студентів спеціальності Початкова освіта основних професійно-педагогічних компетентностей, стабілізації психоемоційного стану, підготовленості до якісного виконання майбутніх професійних обов'язків у педагогічній діяльності в різних умовах едукативної кооперації. Безперечно, віртуальна освіта не може повноцінно замінити живого спілкування в освітньому середовищі вищої педагогічної школи, однак при правильній організації та за відсутності технічних труднощів, може бути досить ефективним засобом професійно-педагогічного навчання студентів, сприяє актуалізації уваги майбутніх учителів початкової ланки освіти, їх активної включеності в навчальний процес, гармонізації міжособистісних відносин, забезпечення сприятливої віртуальної атмосфери в групі.

Висновки. Особистісно орієнтований підхід в системі професійно-педагогічної освіти майбутніх учителів школи I ступеня дозволяє створити особливе едукативно-розвивальне середовище, в якому превалюють освітні пріоритети, що продукують творчо-педагогічну ідентифікацію майбутніх фахівців, формують в них прагнення до постійної самоосвіти і саморозвитку. Так, результати проведеного нами пілотажного експерименту свідчать про необхідність оптимізації професійно-педагогічної освіти майбутніх учителів початкової школи на засадах особистісно орієнтованого підходу в умовах віртуального навчання. Адже комфортність освітньої взаємодії під час віртуального навчання відчувають 52,3 % опитаних студентів, (інші 33,8 % відчувають невдоволеність рівнем особистісно орієнтованого навчання в дистанційному форматі). При дослідженні психологічного клімату на дистанційних заняттях ми виявили, що 58,4 % обстежених зазначають про сприятливі умови віртуально-освітньої кооперації, в той час як 36,5 % та 5,1 % майбутніх фахівців відмічають про нестійкий та несприятливий психологічний клімат відповідно. Зацікавленість обраним фахом за рахунок реалізації викладачами особистісно орієнтованого підходу у процесі мережевого спілкування досліджувалася нами за допомогою онлайн анкетування, за результатами якого, 65,7 % опитаних студентів спеціальності Початкова освіта повідомили про активне врахування їх індивідуально-професійних інтересів у процесі дистанційного навчання, 23,3 % респондентів відмітили нерегулярне використання в контексті віртуально-навчальної кооперації інтерактивних особистісно орієнтованих технологій, та 11 % опитаних відповіли, що часто таке спілкування обмежується лише формальними відносинами. Результати пілотажного експерименту засвідчили необхідність модифікації процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання на основі особистісно орієнтованого підходу, що стало поштовхом до обґрунтування основних шляхів оптимізації означеної проблеми. До них ми віднесли: дотримання етикету віртуальної освітньої кооперації; проведення

психолого-педагогічної діагностики емоційно-психологічного стану студентської молоді; активізація фасилітаторсько-едукативної функції викладача педагогічного вишу. Відтак, організація віртуального професійного навчання майбутніх учителів початкової ланки освіти на засадах особистісно орієнтованого підходу сприяє підвищенню навчальної мотивації, пізнавальної активності, мобільності та креативності студентів, а також створює необхідні умови для їх підготовленості до якісного виконання майбутніх професійних обов'язків.

Проведене дослідження, звісно, не претендує на вичерпне розв'язання проблеми реалізації особистісно орієнтованого підходу у систему професійного навчання майбутніх учителів початкової ланки освіти в контексті дистанційної освіти. Подальшого вивчення потребують питання розробки навчально-методичного супроводу удосконалення віртуального навчання майбутніх фахівців початкової школи на засадах особистісно орієнтованої педагогіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бровченко А. К. Можливість інтерактивної взаємодії студентів та викладачів у процесі дистанційного навчання з позиції особистісного підходу. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Т. 31 (70). 2020. С. 183-190. URL: http://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/4_2020/30.pdf (дата звернення: 10.01.2022).
2. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія. За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.
3. Dabyltayeva R., Kuratova O., Assylova R., Syrlybayeva G. Chaltikenova L. The basic of the methodology of the scientific research competence formation in future teachers of the foreign language. Journal of Language and Literature, Vol. 7. No. 3. August, 2016. P. 332-339.
4. Abuhammad Sawsan Barriers to distance learning during the COVID-19 outbreak: A qualitative review from parents' perspective. Heliyon, Vol. 6, 2020.
5. Бровченко А. К. Психологічна готовність студентів до навчання в умовах дистанційної освіти. Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування : зб. тез наук. роб. уч. міжн. наук.-практ. конф. (м. Львів, 23-24 жовтня 2020 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. С. 40-44.
6. Rahmadi Imam Fitri Teachers' technology integration and distance learning adoption amidst the covid-19 crisis: a reflection for the optimistic future. Turkish Online Journal of Distance Education, Vol. 22 No. 2. April, 2021. P. 26-41.
7. Практикум по психологии состояний : учебное пособие. Под ред. проф. О. А. Прохорова. СПб : Речь, 2004. С.121-122.
8. Прищепа С. М. Особистісна активність підлітка: сутність, діагностика, проектування : монографія. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. 191 с.
9. Мазайкіна І. О. Формування готовності вчителів іноземної мови до застосування особистісно орієнтованих технологій. Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці: матер. II Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2017. С. 255-257.
10. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика : монографія. К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 434 с.

IMPLEMENTATION OF A PERSONALLY-ORIENTED APPROACH IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN REMOTE CONDITIONS

Yuliia Kulimova

PhD in Education, assistant of the Department of Elementary Education, Natural and Mathematical Sciences and Methods of their Teaching

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

stepurochka@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1091-6878

Abstract. The article deals with the problems of professional and pedagogical education, in particular the question of implementation of the personality-oriented approach in the context of distance education psychological and pedagogical preparation of future primary school teachers. The author describes the scientific approaches of using the virtual educational technologies, which emphasize the development of the personality of future primary school teachers. The relevance of the article is due to the need to understand the problems of implementation and effectiveness of distance learning, when it becomes almost the only, albeit temporary, option for quality of vocational education. The article presents the results of a pilot experiment on a detailed study of the problem of implementing the personality-oriented paradigm of professional education of future teachers in the context of virtual learning. For this purpose was developed a three-level online questionnaire (using Google Forms), which contained the main markers of successful implementation of this phenomenon: comfort of educational interaction during virtual learning, psychological climate in distance learning and interest in the chosen profession network communication. The practical optimization of a certain process was implemented by identifying the main ways to optimize the problem: adherence to the etiquette of virtual educational cooperation (using online services YouTube, Zoom, Google Meet, Google Chat, Telegram, Viber, Canva, Easel.ly, Wordle, etc.); conducting psychological and pedagogical diagnostics of emotional and psychological state of student youth (determination of professional preferences (Yovaishi method), research of leading professional motives (Shane's "Anchor Careers" method), diagnostics of communicative and organizational tendencies (V. Sinyavsky, B. Fedorishin), checking the levels of emotional intelligence (N. Hall), interpersonal research (T. Leary), etc., with using the online applications such as Google Forms, Google Classroom, MOODLE, LearningApps, Quizizz, etc.); activation of the facilitation and educational function of a teacher of pedagogical university (with the help of Miro, AWWApp, Edmodo, Skype, Google Meet, Google Docs, Google Chats, Canva, iMindMap, educational platforms Prometheus and EdEra, etc.).

Keywords: Interactive technologies; online applications; remote learning; vocational pedagogical training; primary school teacher; virtual education

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Brovchenko, A. (2020). Possibilities of interactive cooperation of students and teachers in the process of distance learning from the standpoint of personal approach. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskyjogho. Serija: Psykhologhija*, 31 (70), 183-190. http://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/4_2020/30.pdf. (in Ukrainian).
2. Professional pedagogical education: personality-oriented approach (2012). monograph. Ed. O. A Dubasenyuk. Zhytomyr.
3. Dabyltayeva, R., Kuratova, O., Assylova, R., Syrlybayeva, G. & Chaltikenova, L. (2016). The basic of the methodology of the scientific research competence formation in future teachers of the foreign language. *Journal of Language and Literature*, Vol. 7. No. 3. August. P. 332-339.
4. Abuhhammad, S. (2020). Barriers to distance learning during the COVID-19 outbreak: A qualitative review from parents' perspective. *Heliyon*, Vol. 6.
5. Brovchenko, A. (2020). Psychological readiness of students to study in the conditions of distance education. *Psykhologhija ta pedaghoghika: suchasni metodyky ta innovaciji, dosvid praktychnogho zastosuvannja*. Lviv, 40-44. (in Ukrainian).

6. Rahmadi, I. (2021). Teachers' technology integration and distance learning adoption amidst the COVID-19 crisis: a reflection for the optimistic future. *Turkish Online Journal of Distance Education*, Vol. 22, No. 2, P. 26-41.
7. Workshop on the psychology of states: a textbook (2004). Ed. prof. O. A. Prokhorov. SPb, 121-122. (in Russian).
8. Pryscheпа, S. (2015). Personal activity of a teenager: essence, diagnosis, design: monograph. Uman.
9. Mazaikina, I. (2017). Formation of readiness of foreign language teachers to use personality-oriented technologies. *Profesijna pidghotovka fakhivcja v konteksti potreb suchasnogho rynku praci: mater. II Vseukr. nauk. prakt. intern. konf. Vinnycja*, 255-257. (in Ukrainian).
10. Martynenko, S. (2008). Diagnostic activity of the future primary school teacher: theory and practice: monograph. Kyiv.